

parte trece sî la persónele aplicate langa pruncuti, la crescatori si la invetiatori. Inse sî ospitalele sî gradinele de baiatiei inca au chiamarea de a-i aperá pre prunci in loculu parintiloru.

CAPU II.

Despre portarea de grigia.

1. I n t r. Ce este de a-se intielege sub portare de grigia d'in punctulu de vedere alu cresterii trupesci ?

R e s p. Sub portare de grigia d'in punctulu de vedere alu cresterii trupesci sunt de a-se intielege tóte acele mesure, cari tientescu desvoltarea poteriloru trupesci ale pruncului si restabilirea functiuniloru vitali ale d'insului ori-si-cum se-ar fî alteratu acele. Portarea de grigia trebuie se incépa delocu dupa nascere, pentru-cà fàra de acést'a viéti'a nounascutului ar fî fórte precaria. Si cu càtu este prunculu mai slabu, cu atàt'a trebuie se fía mai mare sî portarea de grigia, carea trebuie se tiena pana atunci, pana-ce prunculu sî de sine va fî in stare a-se ingrigí de pestrarea si desvoltarea ulteriória a poteriloru sale trupesci. Dar fiindu-cà morbulu lu-face necapace pre pruncu a grigí de sine : chiar pentru acé'a prunculu celu morbosu recere un'a portare de grigia speciala. — Scopulu portàrii de grigia este : proptirea functiuniloru viétiiei trupesci, si restabilirea acelu-asi déca se-aru fî alteratu acele. Dar spre a-se poté ajunge scopulu acestu-a, crescatoriulu trebuie se fía cu privire la etatea

si la starea sanitară a pruncuților. Desprece in întrebările următoare.

2. Intr. Ce se se ținea in antea ochiloru cu privire la grigirea nou-născutulu?

Resp. Cu privire la grigirea nou-născutulu se se ținea inaintea ochiloru, cumca nou-născutulu are lipsa mai virtosu de nutremente corespundietoriu, de aeru bunu, de caldura si de curatienia. 1.) Nutrementulu celu mai corespondietoriu alu nou-născutulu este laptele mamei sale, carele in casu de lipsa mai bine lu-suplescesc laptele mutricei (doicei); altcum se pôte întrebuintiá si lapte caldu de vaca séu de asina, mestecatu cu apa. — 2.) Temperatur'a chiliei nou-născutulu se fia de 15—17. R. graduri; carea pre langa acést'a se fia curata dîu'a-nóptea. Si cá nou-născutulu se se póta resuffá liberu: nu este consultu alu stringe cu infasiurature la pieptu si la pantece, neci a-i acoperí gur'a si nările cu invelitória désa. — 3.) Nou-născutulu se se ținea totu in locu uscatu si caldu, si se se grigésca, cá între scaldare, desbracare ori imbracare se nu se recésca. — 4.) Nou-născutulu se se scalde desu in apa stemperata de 26—30. graduri, infasiuraturele si vestmintele d'insului se se ținea curate, si indata-ce se-ar fí manjitu pre sine, se se spale si se se puna in curatu. — Decum-va se-ar negrigí aceste, necuratienia va causá morburi, si mai tardîu va fí lucru greu a-lu dedá pre pruncu la curatienia. Va fí de a-se portá prigia mare si de ace'a cá ceriulu gurei si ochii inca se fie totu-de-un'a curati.

3. Intr. Ce sè se tienă inaintea ochiloru cu privire la grigirea sugetoriului ?

Resp. Cu privire la grigirea sugetoriului sè se tienă inaintea ochiloru, cumca intru grigirea sugetoriului cea mai mare grigia va fî de a-se întórce spre nutrementulu, aerulu, dormirea, mi-sicarea si curatieni'a acelu-asi. — 1.) Nutremen-tulu celu mai naturalu alu sugetoriului este la-ptele mamei sale ; dar la tóta intemplantu, muie-rea laptatória (nutricea) se fia sanitósa, se tra-iésca cu mancări usióre si substantiósse, sè se ferésca pre sine de recéla, de stricarea stomacului, de intarítare fisica, de iritatiune si de ori-ce alt'a alteratiune mai vehemeta de umóru. — Éra intru laptare sè se tienă ordine si cumpetu. Mai bine este a-lu laptá pre sugetoriu de patru-ori pre díua, si nu este consultu, cá de câte-ori plange, sè i-se astupe gur'a cu tîti'a delocu, ci mai bine sè se descopere si sè se departeze caus'a plangerii. De multe-ori pentru ace'a plange sugetoriulu, pentru-cà se culca in udu séu in necuratienea, séu pentru-cà i este frigu, séu cà are sgârciuri stomacali, séu pentru-cà se culca rèu, séu pentru-cà lu-impunge ceva, séu pentru-cà lu-molestéza muscele si alte asemene. — 2.) Sugetoriulu are lipsa de aeru curatu si stemperatu. Trebuie feritu mai virtosu de aerulu celu prea rece si de schim-barea repentina a temperaturi. Temperatur'a chiliei se fia de 14—16 graduri R.; ér' in tempu rece si ventosu, dar mai virtosu déca tusiesce sugetoriulu, ori déca este cu cataru : sè se tienă in chilia. — 3.) Sî cu privire la dormire inca

trebuie dedatu sugetoriulu la ordine, in modu, cá se adórma si sè se trezésca in tempu anu-mitu. Sugetoriulu se aiba patutiulu seu deosebitu, si nu trebuie invetiatu asiá, cá numai intre hori, in bracia, prin leganare séu prin alte asemenea moduri artificiósé se adórma si se remana in somnu. — 4.) Sè se permita sugetoriului inca dela nascere, cá membrale sale sè sî-le misice liberu, si sè se invetie a siedé, a stá si a amblá de sine. Portarea preamatura in bracia, aplicarea scaunelor de statu si de amblatu, nu sunt recomendabile, ci mai bine va fí, déca sugetoriulu, carele incepe a amblá dejá, se va pune pre straiulu ori tielulu asternutu diosu pre pamentulu chiliei, cá asiá sub ochi veghiatori se póta avé misicare libera. — 5.) Sugetoriulu sè se tiena de continuu curatu, sè se scalde in tóte dílele, si déca se-ar fí manjítu sè se spale cu apa tepida. Numai asiá ni va succedé ace'a, cá prunculu sè se dedée de tempuríu la curatieni'a atátu de necesaria pentru desvoltarea poteriloru sale trupesci.

4. Intr. Ce sè se tiena inaintea ochiloru cu privire la grigirea baiatielului ?

Resp. Cu privire la grigirea baiatielului este de a-se tiené inaintea ochiloru, cumca sî intru grigirea baiatielului cea mai mare grigia este de a-se întórce la nutrementulu, aerulu, dormirea, misicarea si curatieni'a d'insului; dar pre langa aceste va fí de a-se întórce d'in ce in ce totu mai mare grigia sî la organele semtîrii.

1.) Sî nutrementulu baiatieiloru trebuie se fíá inca totu móle, fluidu, si laptosu, si numai mai tar-

dîu li se va poté dá loru cîte ceva sî d'in man-
càrile mai substantiose, inse usiore de mistuitu,
ale adultiloru. Nu trebue dedatu baiatielulu cá
sî elu se capete d'in totu ce mânca ori beu cei
d'in giurulu seu, pentru-cà d. e. mancàrile aro-
matice séu grele de mistuitu, precum sî beutu-
rele spirituose nu sunt pentru d'insulu. Déca nu
vomu fî cu grigia la acést'a, usioru vomu asterne
bas'a golositàtii si nesatiului. — 2.) Baiatielulu are
lipsa de un'a temperatura de aeru de 12—14. R.
graduri. Aerulu celu liberu si curatu are asupr'a
d'insului cea mai salutaria influintia ; chiar pentru
ace'a in tempu frumosu si linu trebue dusu afara
adeseori, dar trebue grigitu, cá se nu i-se recésca
pantecele séu peciórele. — 3.) Dormirea de preste
dîua i folosesce sî baiatielului, si chiar pentru
ace'a in tempu anumitu sè i-se permita dormi-
rea de preste dîua. Cându va fî de 4—5 ani sî
de sine inca se va desvetiá de asiá ceva. — 4.)
Baiatielulu trebue dedatu la misicare de sine,
trebue invetiatu cá lingur'a si pocalulu elu in-
susi se sî-le duca la gura, cá cu man'a si cu
peciórele se faca misicàri anumite, cá se inve-
tie a alergá, a fugí, a sarí, a prinde mincea si
a aruncá. Altcum prunculu celu sanitosu si-afla
totu-de un'a comotiune destula in jocu, si numai
a rare-ori are lipsa de ace'a, cá altii sè-i ordi-
nere si sè-i conduca jocurile ; dar pentru ace'a,
a-lu lasá fàra supraveghiare nu este iertatu. —
5.) Baiatielulu recere multa grigia sî d'in privin-
ti'a curatieniei. Trebue dedatu se grigésca, cá
sè nu se mânjésca neci pre sine, neci vestmin-

tele sale. — Sî pentru grigirea organeloru sem-tîrii, mediloculu principalu este curatieni'a.

5. In tr. Ce sè se tienă inaintea ochiloru cu privire la grigirea adolescentului (elevului)?

Resp. Cu privire la grigirea adolescentului (elevului) sè se tienă inaintea ochiloru urmató-rielle : 1.) nutrementulu sè-i fia simplu si sanitosu, — aerulu curatu si próspetu, — imbracamentulu usioru si comodu, pentru dormire sè i-se concéda 10—12 óre ; sè se întórca grigia mare spre misicarea libera si spre curatienia. — 2.) Fiindu-cà adolescentulu (elevulu) are sî minte destulu de docila spre ace'a, cá sî insusi se véda cà ce este folositoriu ori daunusu pentru sanitatea si intregitatea sa trupésca : cas'a parintiésca in consunantia cu scól'a sè colucre intr'acolo, cá sî prunculu sè faca ceva de positivu pentru des-voltarea sa propria. D'in care privintia in etatea acést'a pre langa portarea de grigia, pasiesce inainte sî invetiarea, si facendu-se cunoscuta pruncului functiunile si trebuintiele principali ale vietii trupesci : procedur'a portàrii de grigia se restringe d'in ce in ce la unu cercu totu mai angustu. Si asiá in etatea j u n é t i e i numai ace'a i mai remane inca portàrii de grigia, cá încátu junele ori fetiór'a n'ar fí inca in stare de a-se ingrigí de trebuintiele vietiei sale : acele, de ce ar avé lipsa, se le afle sub aripele benefice ale parintiloru ori ale crescatoriloru sei.

6. In tr. Ce sè se tienă inaintea orchiloru cu privire la grigirea pruncului morbosu ?

Resp. Cu privire la grigirea pruncului

morbosu sunt de a-se tiené inaintea ochiloru mai virtosu urmatoriele : 1.) Sè urmarímu cu atentiune incordata starea sanitaría a pruncului, cá se nu ni póta incungiuirá atentiunea inca neci presemnele prime ale morbului, precum sunt : defectulu apetitului, posomorirea, tus'a, diare'a, ferbintiél'a s. c. l. — 2.) Déca suspicionàmu cà prunculu é morbosu, sè urmarímu cu atentiune inca sí mai incordata tóte misicàrile d'insului, si déca scíe sí vorbí, sè ne nisuimu a rescí dela d'insulu, cà ce i lipsesce? Sunt anume nesce prunci, d. e. cari si-au causatu síesi ból'a, ori cari sunt rèu grigiti si tractati s. c. l., cari si-ocultéza morbulu ; cu unii cá si acesti-a sè tractàmu compatimitoriu, si sè ne nisuimu a li castigá confidinti'a, cá se ni descopere morbulu. Sunt d'in contr'a sí de acei prunci, cari numai simuléza morbulu, pentru-cà dóra nu vreu sè se duca la scóla, séu pentru-cà speréza cà asiá voru capetá mancàri dupa placulu loru, confecture s. c. l. Decumva dara ar fí dubiu cà óre morbosu este prunculu intru adevèru, ori bá : mai bine va fí a-lu culcá in patu, a-i dá teia (herbatea) de beutu, a-lu oprí dela jocuri si a-lu flamandí bine. Déca morbulu a fostu numai simulatu : prunculu pre langa cur'a acést'a iute se va de chiará de sanitosu ; éra decumva a fostu intr' adevèru morbosu : procedur'a acést'a n'a potutu sè eserciteze asupr'a sanitàtii d'insului decàtu numai influintia salutaría. — 3.) Déca morbulu pruncului ni sè pare càtu-de-pucinu angustiatoriu : sè recurgemu indata la medicu, carui-a sè

ne nisuiamu a-i descoperi cauz'a morbului si experimentarile nostre, impleindu apoi cu acurateate toate prescriptiunile lui. — 4.) Se grigimur de morbosulu reconvalescentu, pentru-ca deca in stadiulu acestu-a vomu fi negrigitori sau prea indulgenti, prunculu poate se recidiveze usioru, si atunci apoi va fi foarte greu a-lu mantui pre d'insulu de periclulu amenintatoriu.

7. Intr. De cine se tiene grigirea prunciloru ?

Resp. Grigirea prunciloru in prim'a linia este datorint'a parintiloru: acesti-a sunt dara datori a-se ingrigi de totu ce este necesariu pentru desvoltarea poteriloru trupesci ale prunciloru, sau pentru restituirea ecuilibrului alteratu. Inse parintii potu se iee langa sine intru ajutoriu si pre alte persoane, precum sunt grigitoriele, crescatorii s. c. l.; ba parintii datorint'a acest'a a loru potu se o treca si la altii sau in parte, sau in intregu. Asia: invetatorii, scolele, institutele de crescere si de invetiamentu, seminariale, convictele s. c. l. inca au datorintie foarte insemnate cu privire la desvoltarea si vindecarea eventuala a poteriloru trupesci ale acoloru prunci, cari sunt concreditiu grigii loru. De pruncii cei orfani si fara sprijona se ingrigescu parte iubirea crestinesca, parte comunele, parte statulu. Spre acelu scopu se-au infiintiatu orfanotrofiile, ospitalele de prunci seraci, casele de caritate, casele de copii aflati, si alte asemenea institute filantropice.